

Ion Bogdan LEFTER (coordonator)

Dumitrița STOICA

Dan GULEA

Dragoș Silviu PĂDURARU

CITITUL NE FACE MAI BUNI

CLASA
A IX-A

LIMBA ȘI LITERĂȚURA ROMÂNĂ

Noțiuni, aplicații, repere tematice

CORINT
EDUCAȚIONAL

Cuvânt-înainte

Lucrarea de față este realizată în conformitate cu actuala programă școlară de limba și literatura română. În plus, ține cont de reperatele metodologice publicate de Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, în scopul armonizării programei de liceu cu aceea de gimnaziu.

Problemele de literatură, limbă și comunicare au fost abordate integrat și preponderent aplicativ în cinci unități tematice: *U 1 – Adolescența*, *U 2 – Școala*, *U 3 – Iubirea*, *U 4 – Lumi fantastice*, *U 5 – Confruntări etice și civice*. Există, de asemenea, la sfârșitul fiecăreia dintre unități, texte, sugestii de lectură și exerciții pentru teme alternative (programa prevede obligativitatea studierii a cinci teme din zece). Întrucât majoritatea textelor literare alese dezvoltă o tematică bogată, cartea oferă posibilitatea abordării variate la acest nivel, permițând orice alegere a temelor și o organizare a demersului didactic fie urmând structura cărții, fie construind una nouă cu ajutorul secvențelor ei.

În ceea ce privește selecția autorilor și a textelor ficționale și nonficționale, am avut în vedere valoarea, accesibilitatea în raport cu vârsta elevilor și diversitatea epocilor. Pe lângă operele de bază, am inclus fragmente ca texte auxiliare – care pot deveni la rândul lor de bază, în funcție de opțiunea profesorului –, astfel încât lucrarea acoperă, prin autorii selectați, un interval foarte mare de istorie literară, din pașoptism (C. Negruzzi) până în contemporaneitatea imediată (Ana Blandiana, Elena Vlădăreanu etc.).

Noțiunile parcurse în gimnaziu sunt reluate atât pentru fixarea acestora, cât și pentru o aplicare mai nuanțată. Ca și în cazul conceptelor noi de teorie literară, de limbă și de comunicare, am avut în vedere o prezentare accesibilă și o selecție a informației esențiale. Fundamente și valoare sunt două dintre cuvintele-cheie ale demersului nostru didactic. Cel de-al treilea este dialogul fundamentat pe cunoaștere și pe argumente.

Cartea este concepută interactiv: pe lângă sintezele informative și explicative, include numeroase și diverse exerciții cu rolul fixării unor concepte, al înțelegerii textelor și problemelor. În plus, activitățile de învățare propun deschideri frecvente către realitatea în care trăim, cu accentul din nou pe esențial, pe ceea ce este benefic în formarea unui tânăr și pe valorile civice. În cadrul acestui dialog profesorul nu este decât un îndrumător: oferă repere valide, consistente și, mai ales, un discurs transparent al gândirii lucrurilor. Actorul propriu-zis al învățării, implicat și personal, este (sau ar trebui să fie) elevul.

Autorii

Adolescența

Giorgio de Chirico, *Misterul și melancolia unei străzi*, 1914

Literatură

- Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*
- Traian T. Coșovei, *Sunt și eu un june*
- Mihail Sebastian, *Jocul de-a vacanța*
- Text auxiliar. Marin Preda, *Viața ca o pradă*
- Text auxiliar. I.S. Turgheniev, *Prima iubire*
- Adolescența în literatură (repere tematice)
- Textul multimodal. Romanul grafic. Ari Folman, David Polonski, *Jurnalul Annei Frank* (adaptare grafică)

Limbă și comunicare

- Dialogul
- Monologul
- Comunicare verbală, paraverbală și nonverbală

Evaluare

Temă alternativă*: *Joc și joacă*

- Tudor Arghezi, *Porunca*
- Text auxiliar. Lewis Carroll, *Alice în Țara Minunilor*

*Programa de limbă și literatură română pentru clasa a IX-a prevede alegerea unei teme din două propuse. Profesorul poate urma opțiunea autorilor acestei lucrări (tema adolescenței) sau poate opta pentru tema alternativă. Cartea oferă un punct de plecare în acest sens, care permite dezvoltarea unui demers educațional complet, întrucât textele din această unitate și din celelalte sunt complexe și pot fi abordate și din alte perspective tematice.

ÎNAINTE DE TEXT

1. Alegeți, din următoarea listă, cinci cuvinte care credeți că au mai mare legătură cu felul vostru de-a fi: *atenție, buimăceală, carte, curaj, conformism, devotament, divertisment, film, frică, gadget, hobby, joc, muzică, optimism, prietenie, pesimism, seriozitate, singurătate, sport, telefon, umor.*

Se vor scrie cuvintele pe o foaie de hârtie și trei dintre voi vor realiza un clasament al primelor cinci cuvinte alese de clasă.

2. În ce măsură aceste cinci cuvinte din fruntea clasamentului vă caracterizează ca grup sau generație? Răspundeți, alegând unul dintre modelele de mai jos:

- Da, pentru că...
- Nu, pentru că...
- Da și nu, pentru că, pe de o parte, ... , iar, pe de altă parte, ...

Mircea Eliade

Romanul adolescentului miop

Scris în timpul liceului, în câteva versiuni, *Romanul adolescentului miop* este o ficțiune autobiografică. Este un roman-jurnal al adolescenței scris de un adolescent, fapt neobișnuit ca fenomen literar. În epocă au apărut câteva fragmente în reviste, textul fiind publicat integral abia în 1988, după moartea autorului.

Școala, prietenii, primele experiențe erotice, cărțile și, mai ales, aspirația de „a se face”, de a da un sens autentic și important propriei vieți sunt temele acestei opere de tinerețe, interesantă în aceeași măsură și ca document de epocă.

Fragmentul selectat aparține capitolului intitulat *Vacanța* (prima parte a operei).

E cald, și eu sunt liber să citesc ce-mi place. Nu mă gândesc la corigență. Am să mă apuc de matematică la sfârșitul lui august și tot atunci am s-o învăț. Sunt liber, sunt stăpân pe timpul meu. M-am gândit mult dacă nu trebuie să plec, să fug pentru totdeauna. E un gând care se întoarce răbdător, de câte ori izbutesc să-l ajung. Mă frământă nopțile. Ar fi atât de frumos să fug... Nu știu dacă îmi lipsește curajul. Mă gândesc la atâtea piedici pentru care nu sunt încă pregătit să le înfrâng. Eu nu înțeleg nimic din tot ceea ce privește pașaportul. Dacă aș căpăta unul, mi-ar fi ușor să mă descurc. ✕

Prietenii toți îmi spun că și ei au vrut să fugă. Fuga mea nu e însă o trecătoare nostalgie după aventuri, nicio copilărească predare în fața plictiselilor școlii. Eu trebuie să fug dintr-o necesitate lăuntrică, pe care nu o înțeleg, dar care îmi stăpânește voința. Simt că mi s-ar rupe sufletul, că m-aș sufoca altfel. Simt nevoia să viețuiesc așa cum vreau eu, luptând. Aici, în mansardă, mă lupt numai cu mine. Am ajuns un campion încercat, un călău al sentimentalismului, un temnicer cu inima rece. Dar trebuie să lupt cu oamenii. Aceasta e o poruncă dinlăuntru. Sunt cuprins la răstimpuri de o furie oarbă împotriva celorlalți și împotriva mea, care viețuiesc în celulă și nu știu să înfrâng în viață.

Dacă aș fugi, aș fi atât de puternic... Mă ghicesc rătăcind singur, fără teamă de mine, fără griji, muncind și citind atât cât vreau eu. Cred că nimeni nu m-ar recunoaște, într-atât aș viețui o viață străină. ✕

Cel din urmă îndemn la fugă m-a tulburat după ce am cunoscut, într-o dimineață, pe o bancă la Șosea¹, și am petrecut patru ceasuri de vorbă cu un vagabond. Citeam o nuvelă de Panait Istrati. Vecinul meu de bancă m-a rugat să îi împrumut revista. A citit-o repede. Am intrat, apoi, în vorbă. Un evreu tânăr, prost îmbrăcat, care rătăcise mult și îndurase multe. Mi-a spus de umerii zdrobiți în porturi. Eu am înțeles că n-am să pot ajunge niciodată hamal și m-am întristat. Mi-a vorbit, însă, de viața stranie pe care o duc pianiștii cabaretelor de periferie, îmbarcați pe vapoare levantine², ajunși în porturi calde, dormind în hoteluri murdare, petrecându-și nopțile în orchestre de naufragiați cosmopoliți³. Eu îmi simțeam carnea încrâncenată de bucurii. Mi se părea că numai o astfel de viață m-ar fi liniștit.

Tânărul fugise din Basarabia, fusese picolo într-o cafenea din Brașov, ajunsese ucenic într-o ceainărie din Constantinopol, apoi paznic la o magazie de lemne în Smirna, fugise din nou, pe un vapor grecesc, până la Cairo. Aici a rămas aproape un an. N-a putut învăța englezește. Citește rusește, românește și franțuzește. E inteligent și incult. S-a temut să-mi dezvăluie credințele sale politice, dar i le-am ghicit.

Am vorbit amândoi despre Panait Istrati, pe care îl adora. Eu am încercat să-l conving de inferioritatea vădită a scrierilor brăileanului parvenit. Tânărul m-a numit, glumind, „burghez” și m-a asigurat că nu pot, încă, înțelege pe Panait.

Despre ce n-am vorbit, patru ceasuri, pe banca pustie, în amiazi? Când ne-am despărțit, plecam cu alte doruri, cu alt pas, cu alt zâmbet. ✕

A doua întâlnire m-a făcut să gândesc asupra unor fapte de viață vie, pe care le cunoșteam din auzite sau din cărți. Gândurile mi-au dăruit alți ochi, cu care îmi priveam mai bănuitor tovarășul și mai prudent aventura mea.

Am întârziat de vorbă într-o berărie pe care mi-o fixase el. L-am întrebat cum a venit la București. Din tot ce mi-a povestit, căpătam impresia că mă minte. Mi-a spus că venea de la Hamburg, ca „lucrător”. Se ferea să precizeze meseria. Furat de vorbă, mi-a mărturisit că părăsise Parisul acum zece zile. Uitase de Hamburg. Înțelegeam că petrecuse mult timp în Franța. Era prea incult ca să rețină atâtea numiri, atâtea locuri, atâtea minunății, dintr-o convorbire sau dintr-o carte. Vorbea curgător, cald, amestecând fraze de *argot*⁴, pe care nu le înțelegeam întotdeauna.

Pe mine mă cuprinsese, dintr-o dată, neîncrederea. Îl priveam corect și, poate, cu bănuieli în ochi. Nu înțelegeam cum se putuse strecura prin atâtea țări ca lucrător. Încercai să-l surprind. Tovarășul meu

AUTOR

Mircea Eliade (1907–1986). Istoric al religiilor, prozator și eseuist. Absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din București, obține o bursă de studiu în India (1928–1932), experiență care-i va marca profund cariera. Își susține doctoratul cu o teză despre yoga. Devine asistent al facultății absolvite între 1933 și 1938. În timpul războiului, apropiat al ideilor de extremă dreaptă, părăsește țara ca diplomat la Londra, apoi la Lisabona. După câțiva ani petrecuți în Franța, se stabilește la Chicago, ca profesor universitar de istoria religiilor.

Opera științifică include studiile de istorie a religiilor, mitologie, orientalistă: *Tratat de istoria religiilor*, *Mitul eternei reînnoarceri*, *Sacrul și profanul*, *Nostalgia originilor*, *Șamanismul și tehnicile extazului*, *Istoria credințelor și ideilor religioase* etc.

Scrierile literare intră, în linii mari, în două categorii. Romane

¹ Șoseaua Kiseleff din București.

² *Levantin*, adj. – oriental, din Orient.

³ *Cosmopolit*, adj. – de naționalități diverse, din toată lumea.

⁴ *Argot* (în limba franceză) – argou, limbaj al vagabonzilor sau al altor categorii, cu nuanțe mai dure, vulgare.

Literatură

ca *Isabel și apele diavolului*, *Maitreyi*, *Întoarcerea din rai*, *Huliganii*, *Nuntă în cer* aparțin unei proze a autenticității, a adevărului faptului trăit. Altele sunt narațiuni fantastice, în substratul cărora intră mituri românești sau indice: *Domnișoara Christina*, *Șarpele*, *Noapți la Serampore* sau *Noaptea de Sânziene*. În aceeași categorie se înscriu numeroase nuvele, de mare interes bucurându-se, în special, *La țigănci*. În plus, scrierile fantastice valorifică experiența științifică a autorului, Mircea Eliade fiind unul dintre cei mai cunoscuți și mai apreciați istorici ai religiilor, pe plan internațional.

Prin cea Eliade

a început să râdă, fermecat. A rostit atunci o înjurătură – savuroasă, m-a asigurat el – pe rusește. Mi-a spus că nu sunt decât un simplu „burghez detectiv”. Că așa putea intra agent la Siguranță¹, să urmăresc tipii suspecti. Apoi a cerut o sticlă scumpă de vin și a început să-mi povestească o sumă de lucruri care mă entuziasmau prin ineditul lor, prin cinismul cu care erau mărturisite.

Tânărul trăia în fiecare oraș, din ceea ce câștiga, cu o „fată” mereu schimbată. Avea o ciudată însușire de a supune voința fetelor de trotuar, își alegea pe cea mai frumoasă. Găsea astfel casă și bani. El vagabonda în timpul zilei, fuma în grădini publice și seara juca biliard în cafenele până la ceasul când trebuia să-și întâlnească tovarășa. ✕

Povestea toate acestea antrenant, golind pahare, încercând să mă înspăimânte prin imoralitatea sa. Eu mă tulburam nu de tot ce-mi spunea, ci de faptul că-i *aprobam faptele*. Aș fi vrut să descopăr o încercare de revoltă, de dezgust, și strângeam buzele de furie că aventurile lui mă ațâtau, mă seduceau.

Neîncrederea în puțința unei vieți de muncă și rătăcirii nu întârzie să mă întristeze. Dezvăluii noului meu tovarăș toate îndoielile. El mă sfătui să rămân acasă până ce voi crește destul, ca să nu mă scârbească traiul parazit și nerușinat. Îmi preciza, apoi, tot ce-mi trebuia pentru fugă. Actul de naștere, de bacalaureat nu prețuia, trebuia să fur bani mulți de acasă, bijuterii, să-mi capăt un pașaport pe un an, să mă fac cetățean rus la legația din Constantinopol și să mă angajez pianist pe un vapor de-a treia mână, cursa Alexandria-Nagasaki. ✕

Pe drum, la întoarcere, mă închipuiam în mijlocul furtunii, lovind clapele unui pian amețit de tangaj, beat de nesomn, de spaimă și de entuziasm.

Am ajuns, noaptea târziu, acasă. În mansardă pătrundeau mi-resme de grădină prin ferestruicile deschise. Podelele de lemn abureau în lună. Am dormit fericit, hotărât să rup cu tot ce e mediocru, înăbușitor, impus de străini, în viața mea.

M-am deșteptat tulbure de vinul pe care îl băusem cu noul meu tovarăș, de visele pe care le visasem. Am înțeles că mă leagă încă multe doruri de casă: mansarda, cărțile, romanul. Ca să plec, îmi trebuie bani, curaj și siguranța că nu voi tânji după biblioteca mea. Ceea ce mă face să nu-mi găsesc liniștea e tocmai faptul acesta, că poftesc în același timp și cu aceeași furie cărțile și vagabondajul. Mă chinuie împlinirea unei munci aspre, neodihnite, nebunești și mă chinuie fuga, rătăcirile printre suferinți. Nu știu cum se vor împăca dorurile acestea. Cred, însă, că îmi lipsește o voință adevărată, care să aleagă anumite năzuinți și să se consume satisfăcându-le...

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*, Editura Garamond, 1998)

¹ Siguranță – Serviciul Secret de Informații din perioada interbelică.

Teme și motive literare

Un adolescent rebel

De la ce știm la text

1. Notați cu adevărat (A) sau fals (F) următoarele idei referitoare la conținutul textului dat:

a. Tânărul pe care-l cunoaște întâmplător adolescentul era un vagabond care avusese slujbe temporare și variate în mai multe orașe din lume.

b. Tânărul este un personaj fascinant, în care adolescentul are deplină încredere.

c. Adolescentul visează să fugă de-acasă, deoarece crede că numai așa va deveni mai puternic și va duce o viață palpitantă.

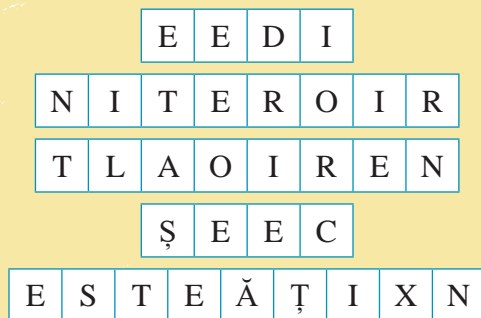
d. Cel care povestește este un elev care a rămas corigent la matematică și este convins că va lua examenul din toamnă, dacă va învăța toată vacanța.

e. În cele din urmă, adolescentul constată că este atras în aceeași măsură de aventură și de studiu.

2. Rezumați oral textul, recitind cu atenție secvențele delimitate prin semnul ✕.

3. Aranjați literele din căsuțe în așa fel, încât să obțineți câte un sinonim pentru următoarele cuvinte din text:

- *gând, lăuntric, levantin, naufragiu, viață.*

MICĂ ENȚICLOPEDIÉ LITERARĂ

Tema este un aspect al realității, situat în prim-planul unui text literar (al oricărei forme de comunicare, în general). Toate informațiile transmise de textul respectiv au legătură mai mică sau mai mare cu tema. În unele cazuri, tema este foarte vizibilă, fiind anunțată de titlu. În *Amin-tiri din copilărie* de Ion Creangă, tema este copilăria, iar în *Romanul adolescentului miop* de Mircea Eliade, adolescența. Ambele sunt, însă, texte autobiografice, prin urmare texte de oarecare întindere, și, de aceea, permit dezvoltarea altor câteva teme, în legătură cu tema principală, cum ar fi școala sau prietenia, teme comune ambelor opere.

Motivul este o unitate importantă de conținut a textului, ca și tema, prin care se dezvoltă aceasta din urmă. Spre exemplu, tema confruntării dintre bine și rău din basm se dezvoltă prin structuri de limbaj și de narațiune care circulă de la un basm la altul: mezinul, prejudiciul, călătoria, probele, obiecte și fenomene magice, formulele specifice etc.

Aceleași aspecte de viață pot fi în unele opere teme, în altele motive. Spre exemplu, călătoria este un motiv al basmului, dar apare ca temă în numeroase scrieri nonficționale de tipul cărților de călătorii.

Literatură

Notă. Tema poate să fie fixată și într-un mod mai puțin general, ținând cont și de mesajul operei. În acest caz, se poate spune că în *Romanul adolescentului miop* este vorba de adolescență ca vârstă tensionată a autodefinirii.

4. Care dintre îndeletnicirile menționate în text vi se pare mai exotica (neobișnuită)? Selectați fragmentul unde este vorba de aceasta și explicați alegerea. Firește, există și posibilitatea să nu vi se pară niciuna, dar tot de o alegere este vorba, deci și în acest caz e nevoie să explicați. ☺

5. Ceea ce se întâmplă efectiv sau doar în mintea eroului se desfășoară în două spații fizice. Care sunt acestea? Discutați raportul dintre ele cu ajutorul următoarelor perechi de însușiri: *exterior/interior*, *larg/strâmt*, *public/privat*. Identificați, eventual, și altele.

APLICAȚII

1. Precizați tema textului selectat din roman, ținând cont de următoarele fragmente-cheie pentru fiecare secvență delimitată:

- a. „să fug pentru totdeauna”;
- b. „Simt nevoia sa viețuiesc așa cum vreau eu, luptând.”/„Dacă aș fugi, aș fi atât de puternic...”;
- c. „am petrecut patru ceasuri de vorbă cu un vagabond”, „viață stranie”, Constantinopol, Smirna, Cairo, „porturi levantine”;
- d. „neîncredere”, „burghez detectiv”;
- e. „aventurile lui mă seduceau”, „Neîncrederea în putința unei vieți de muncă și rățaciri...”;
- f. „Am înțeles că mă leagă încă multe doruri de casă: mansarda, cărțile, romanul.”/„Nu știu cum se vor împăca dorurile acestea.”.

2. Care dintre următoarele experiențe sau realități din text poate intra în categoria motivelor?

- fuga de acasă, sentimentalismul, Șoseaua Kiseleff, vagabondajul, aventura, conformismul, cărțile, ceainăria, berăria, grădina.

3. De ce credeți că visează adolescentul la o viață asemănătoare aceleia a tânărului basarabean? Explicați cu ajutorul unor fragmente din text. Pe voi vă atrage? Exprimați-vă opinia,

încercând să vă imaginați cum va arăta viața voastră peste 20 de ani.

4. Tema romanului se dezvoltă în primul rând prin personajul principal. Care sunt mijloacele de caracterizare din acest text? Selectați fragmente ilustrative.

5. În fragmentele reluate mai jos, câteva cuvinte sunt evidențiate prin italic. De ce?

- a. „Eu mă tulburam nu de tot ce-mi spunea, ci de faptul că-i *aprobam faptele*.”
- b. „trebuia să fur bani mulți de acasă”.

6. Explicați caracterizarea pe care i-o face tânărul, în glumă, partenerului de dialog: un „burghez detectiv”. Căutați într-un dicționar explicativ al limbii române sensurile cuvântului „burghez”.

7. Relația dintre cele două personaje poate fi descrisă cu ajutorul unor perechi de antonime: *atracție/respingere*, *conformism/nonconformism*, *moral/immoral*, *cultură/incultură*, *siguranță/nesiguranță*. Alegeți una dintre ele și prezentați relația din această perspectivă. Puteți propune, de asemenea, alte perechi antonimice.

8. Completați tabelul de mai jos:

Fragmente	Caracteristici ale personajului
<p>„E un gând care se întoarce răbdător, de câte ori izbutesc să-l ajung.”</p>	<p>frământarea interioară, predispoziția spre meditație</p>
<p>„Mi-a vorbit, însă, de viața stranie pe care o duc pianiștii cabaretelor de periferie, îmbarcați pe vapoare levantine, ajunși în porturi calde, dormind în hoteluri murdare, petrecându-și nopțile în orchestre de naufragiați cosmopoliți. Eu îmi simțeam carnea încrâncenată de bucurii. Mi se părea că numai o astfel de viață m-ar fi liniștit.”</p>	
<p>„S-a temut să-mi dezvăluie credințele sale politice, dar i le-am ghicit.”</p>	
<p>„Am dormit fericit, hotărât să rup cu tot ce e mediocru, înăbușitor, impus de străini, în viața mea.”</p>	
<p>„Mă chinuie împlinirea unei munci aspre, neodihnite, nebu-nești și mă chinuie fuga, rătăcirile printre suferinți. Nu știu cum se vor împăca dorurile acestea.”</p>	

Literatură

9. Comparați unul dintre personajele textului discutat cu un personaj asemănător sau diferit dintr-o operă citită de voi. Prin ce se aseamănă sau diferă?

10. Descoperiți cuvintele-cheie pentru portretul adolescentului din roman.

S	A	V	I	A	Ț	Ă	C	O	M
A	R	M	O	R	A	L	A	U	S
T	E	L	Ă	U	N	T	R	I	C
V	O	I	N	Ț	Ă	A	T	E	R
G	J	A	R	L	I	B	E	R	A

11. Lucrați în grupe de patru–cinci elevi. Într-un articol din 1927, Mircea Eliade polemizează cu felul în care este înțeleasă adolescența în cunoscutul roman al lui Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*:

„Adolescența e mult mai complicată decât o zugrăvește Teodoreanu. E departe de a fi numai sensibilă și sentimentală. Sunt stări specifice adolescenței pe care eroii de la Medeleni le ignoră; cele dintâi neliniști cerebrale, nimicirea valorilor morale păstrate din copilărie, curiozitatea ajunsă repede entuziasm față de problemele sociale etc.”

Adolescența voastră cum e? Care dintre caracteristicile enumerate vi se pare mai familiară? Exprimați-vă opinia, motivând atât prin aspecte din experiența voastră, cât și cu ajutorul textului selectat din *Romanul adolescentului miop*.

Ficțiune și realitate

De la ce știm la text

1. Cine povestește întâmplările din *Romanul adolescentului miop*? Alegeți, cu explicații, varianta corectă.

- liceanul Mircea Eliade;
- un licean fictiv, fără legătură cu scriitorul;
- o voce imaginară, fără legătură cu vreo persoană anume;
- un licean fictiv, un alter ego al scriitorului;
- personajele care participă la acțiune.

Țineți cont și de următorul fragment din *Memoriile* lui Mircea Eliade: „Începusem *Romanul adolescentului miop* mai de mult, dar abia în iarna 1923–1924 l-am «văzut» întreg, de la un capăt la altul. [...]”

Era mai mult decât un roman autobiografic. Voiam să fie în același timp un document exemplar al adolescenței. Îmi propusesem să nu inventez nimic, nici să nu înfrumusețez – și cred că m-am ținut de cuvânt. Chiar scrisorile de dragoste ale fetelor erau autentice; transcriesem pur și simplu câteva din scrisorile primite de Dinu Sighireanu. Capitolele în care descriam societatea noastră *Muza*, petrecerile la prieteni, dificultățile cu Papadopol și Banciu erau alcătuite urmând îndeaproape *Jurnalul* și, uneori, transcriind pagini întregi. Țineam cu orice preț ca dialogurile să fie «autentice», ca fiecare personaj să folosească exclusiv vocabularul lui specific. Valoarea pe care o acordam eu *Romanului adolescentului miop* era în primul rând documentară.”

2. Câți ani avea Mircea Eliade când a scris romanul?

3. Credeți că titlul romanului ar atrage un adolescent mai mult decât cititorii de alte vârste? De ce?

4. Asociați cuvintele din cele două coloane în așa fel, încât toate perechile să fie în legătură logică:

narator	citește;
personaj	povestește;
scriitor	acționează;
cititor	imaginează.

5. Deși se numește *Romanul adolescentului miop*, narațiunea este declarată jurnal de naratorul ei. În câteva rânduri, acesta se gândește să scrie un roman cu titlul menționat, își face planuri, dar până la urmă nu reușește. Care credeți că este mai specifică vârstei, scrierea unui jurnal sau a unui roman? De ce?

Giuseppe Arcimboldo, *Biblioteca*, 1566

MICĂ ENȚICLOPEDIÉ LITERARĂ

Ficțiunea literară

În sens general, cuvântul „ficțiune” se referă la tot ce este imaginat, născocit, ireal. Un text literar, indiferent de categorie, este o ficțiune, în sensul că prezintă o lume imaginată de scriitor, nu o lume reală. Legătura cu realitatea există, totuși, și este importantă. Sunt scriitorii care creează lumi foarte apropiate de realitate, iar alții, universuri fantastice sau SF.

Intră în categoria ficțiunii literare poezia, proza și piesele de teatru. Deși nu creează o lume imaginară, jurnalul, memoriile, corespondența pot avea expresivitate literară. De aceea, s-a vorbit, în acest caz, de o literatură de graniță, adică situată la limita dintre literatura non-ficțională și aceea ficțională.

Mihail Sebastian

Jocul de-a vacanța

Într-o vacanță din luna august, câțiva turiști cazați la o pensiune montană intră într-un joc pe care-l propune insistent unul dintre ei, Ștefan Valeriu, un tânăr de douăzeci și nouă-treizeci de ani. Se izolează de lume, scot din funcțiune telefonul, radioul, mută indicatorul care semnala pensiunea, nu mai primesc ziare, nici corespondența. Ștefan le propune să-și pună între paranteze viața obișnuită și să trăiască o lună de libertate, în afara oricăror așteptări, să se bucure de clipa prezentă.

Actul II

Scena XVII

CORINA, ȘTEFAN, JEFF

CORINA (*care în tot timpul scenei de mai sus a rămas într-un colț, tăcută, se apropie acum de Ștefan*): În câte e azi?

ȘTEFAN: Ești glumeață.

CORINA: Nu. Întreb cu toată seriozitatea: în câte e azi?

ȘTEFAN (*enunțând*): Joi 12 august.

CORINA: Nu-ți spune nimic data asta?

ȘTEFAN: Nimic. Cel puțin nimic special. E o aniversare?

CORINA: Gândește-te bine!

ȘTEFAN (*caută o clipă și pe urmă ridică din umeri*.)

CORINA: *Kleine Nachtmusik...* Salzburg...

ȘTEFAN (*cu un gest de plictiseală*): Ooo!

CORINA: Niciun „Ooo”! Avem un pact și cer să-l respecti. Recunoaște că, de când am reparat aparatul de radio, nu l-am pus nicio dată să cânte. Așa era învoiala. Uite, l-am lăsat, săracul, „la colț”. Dar acum... (*Ia aparatul de radio și-l ridică cu destulă greutate, încercând să-l ducă spre măsuta lui obișnuită.*)

JEFF (*îi sare în ajutor*): Lăsați-mă, domnișoară Corina... pe mine. (*Ia aparatul, îl așază pe mäsută, pune priza, întoarce butonul.*) Pe unde se transmite?

CORINA: Prin Viena.

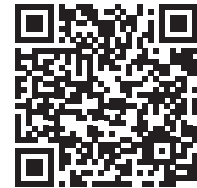
JEFF (*citind pe indicatorul aparatului și învârtind butonul*): 507 lungime de undă. 506 și 8.

CORINA: Nu vă oblig să rămâneți aici. Vă puteți duce la masă.

ÎNAINTE DE TEXT

1. Urmăriți videoclipul de promovare a spectacolului după piesa lui Mihail Sebastian de la Teatrul Odeon din București.

Ce așteptări vă creează? La ce fel de piesă vă gândiți?

2. Precizați sensurile următoarelor cuvinte din câmpul lexico-semantical teatrului: *actor, arlechin, decor, dramă, regizor, reprezentație, scenă, scenograf, travesti*. În cazul în care unele vă sunt necunoscute, căutați-le într-un dicționar explicativ sau pe dexonline.ro.

AUTOR

Mihail Sebastian (pseudonimul lui Iosif Hechter, 1907–1945) a fost dramaturg, eseist, romancier. Piesele de teatru, dintre care s-au bucurat de succes *Steaua fără nume* și *Jocul de-a vacanța*, au în prim-plan personaje care-și construiesc fragile spații de evadare din monotonia unei vieți banale. Ca formulă, se situează la intersecția dramei cu comedia sentimentală. Același interes pentru viața interioară apare în romanele psihologice *Orașul cu salcâmi* sau *Accidentul*. Romanul *De două mii de ani* surprinde drama unui tânăr evreu într-o lume antisemită. De mare succes se bucură *Jurnalul*, publicat postum, valoros atât prin tema evreității, cât și ca document substanțial de viață interbelică.

Piesa *Jocul de-a vacanța* are premiera în 1938 la Teatrul de Comedie din București, din distribuție făcând parte mari actori ai epocii (George Vrăca și Leny Caler, în rolurile principale).

ȘTEFAN: Foame nu mi-e, și după o zi așa de agitată, nimic mai bun decât un ceas de șezlong. Fie și muzical, dacă nu se poate altfel. (*Fiecare se așază pe câte un șezlong. Între timp, Jeff a continuat să caute postul Viena. S-au auzit diverse zgomote și țârâituri, iar acum se aude destul de clar tic-tacul obișnuit al postului Viena.*)

CORINA: Oprește, Jeff. Aici e, Viena. Recunosc semnalul. (*Se uită la ceas.*) Trebuie să începă curând. În câteva minute. Vino aici. (*Jeff a rămas lângă aparatul de radio și îi privește de sus, din umbră, pe amândoi.*) Nu vii? (*Tăcere.*) Nu vrei să vii, Jeff?

ȘTEFAN: Eu zic să vii. Am citit undeva că între muzică și matematică există legături foarte strânse. Or, dumneata, Jeff, care ești cel mai eminent corigent la matematici pe care l-am cunoscut vreodată...

(*Jeff se-ntoarce brusc și iese din scenă, trântind foarte puternic ușa.*)

SCENA XVIII CORINA, ȘTEFAN

Seara s-a lăsat între timp de tot. E o seară albastră, clară, fără obscuritate. S-ar zice că lumina și-a schimbat numai densitatea, că a devenit mai ușoară, mai vapoasă. Trecerea s-a făcut lent, fără bruschețe, pe nesimțite. Ieșirea zgomotoasă a lui Jeff e urmată de o clipă de tăcere. Semnalul lui Radio Viena se aude depărtat, ca un tic-tac de ceasornic într-o mare tăcere.

CORINA: Ce ai cu el?

ȘTEFAN: Nimic.

CORINA: Mie mi-e drag.

ȘTEFAN: Și mie.

CORINA: Atunci, de ce-l repezi?

ȘTEFAN: Pentru că așa se vorbește între bărbați. Scurt. Fără mofuri... L-ai văzut când joacă cu mine ping-pong? Simt că fiecare minge pe care mi-o trimite e un pumn. Are șaisprezece ani. În fundul inimii lui, îmi e recunoscător că mă port cu el ca și cum ar avea douăzeci și cinci.

CORINA: Dar ești prea aspru.

ȘTEFAN: E felul meu de tandrețe. La șaisprezece ani, e singurul fel de tandrețe care se suportă bine.

CORINA: Nu poți să-l suferi.

ȘTEFAN: Mi-e foarte drag. Întâi... întâi pentru că e corigent... Nu râde. Am un sentiment de familie pentru toți corigenții din lume. Și eu am fost pe vremea mea... Și sunt și astăzi... (*Tăcere.*) Pe urmă... mi-e drag pentru că te iubește. În felul lui. Cu pumnii strânși. Încrunțat. Cred că nu știi cum te iubește. Și nici nu trebuie să știi. Nu ți-ar ierta-o...

MICĂ ENȚICLOPEDI LITERARĂ

Personajul textului dramatic se conturează, în special, prin dialog sau monolog, structuri textuale specifice piesei de teatru. Ceea ce face personajul, cum se comportă, ce simte sau gândește, relația cu celelalte personaje se dezvăluie predominant prin aceste mijloace. Pot apărea, de asemenea, informații suplimentare în secvențele de indicații scenice. În plus, monologul sau dialogul pot include mici structuri textuale narative. Dacă pentru personajul epic este foarte importantă acțiunea, personajul dramatic este, în mare măsură, rezultatul vorbirii cu ceilalți și cu sine. De aceea piesele de teatru creează dialoguri sau monologuri a căror tensiune se sprijină pe unul sau pe mai multe conflicte.

CORINA: Îl cunoști bine? (*Întrebarea nu e apăsată. Ea trece mai departe. Visează altceva.*)

ȘTEFAN: Destul de bine. L-am mai întâlnit o dată, mai demult. Acum vreo douăzeci de ani. Nu s-a schimbat prea tare. Aceași privire care trece înaintea cuvintelor. Aceași frunte care se deschide singură – ca o fereastră – când totul ar voi să se închidă, să se refuze... Și un fel de tăcere bruscată, colțuroasă, de care se lovesc gesturi și cuvinte... Gesturi pe care nu le va duce niciodată până la capăt... Cuvinte pe care niciodată nu le va spune pe de-a-ntregul.

CORINA (*chemându-l ușor, fără să-l privească*): Ștefan!

ȘTEFAN (*n-a auzit-o, nu o privește*): De atunci, l-am mai văzut de câteva ori. „În viață”, cum se zice. Din ce în ce mai rar... Din ce în ce mai departe... Când am venit aici, îl pierdusem de tot. Mi se părea că e o foarte veche amintire, foarte veche, foarte ștersă... Într-o dimineață am dat ochii cu el în oglindă, ca la un colț de stradă. „Unde ai fost?” „Ce-ai făcut?” N-am știut ce să-i răspund. Mi se părea că nu fusesem nicăieri, că nu făcusem nimic...

CORINA: Eu nu l-am cunoscut, dar l-am așteptat. L-am așteptat mereu, în toți oamenii pe care i-am întâlnit... în acei câțiva, foarte puțini, pe care mi se părea că-i iubesc. Îmi ziceam: nu-ți pierde răbdarea. Are să vină. Așteaptă. Este poate sub încruntarea asta care te rănește, este poate sub această indiferență, sub această uitare... Așteaptă. Are să vină.

ȘTEFAN: Și când vine, nu-l vezi. Și când vorbește, nu-l auzi.

CORINA: Și când îl vezi, el trece mai departe. Și când îl auzi, el a tăcut. (*După o tăcere:*) Ștefan!

ȘTEFAN: Daa.

CORINA: Mi-e frig.

ȘTEFAN: La munte, nopțile sunt reci.

CORINA: Este în hol, pe divan, un șal – șalul meu albastru.

ȘTEFAN: E o informație asta?

CORINA: Nu. E o rugămintă.

ȘTEFAN (*se ridică din șezlong cu foarte mare greutate*) Presimțeam. Totdeauna în viață momentele mele de visare le-am plătit scump. Sunt un sentimental. (*S-a dus spre divanul din hol, a luat șalul, vine spre Corina și i-l întinde.*)

CORINA: Nu așa, dragul meu. Învelește-mă.

ȘTEFAN: Mă exploatezi. (*O acoperă cu șalul pe picioare, pe urmă se întoarce la locul lui și se întinde în șezlong.*)

CORINA (*după o secundă*): Ștefan? Nu auzi?

ȘTEFAN: Ba da... ca prin vis. Ciudat. Am sentimentul că dorm, că dorm profund. Și chiar dacă-ți mai este frig, n-am să mă pot ridica de aici, să mai caut un șal.

Mihail Leontiu

Gustav Klimt, *Sărutul*, 1906–1907

CORINA: Ștefan... Vreau să te sărut.

ȘTEFAN: E o rugămintă?

CORINA: Nu. E o informație.

(Un moment, rămân nemișcați la locurile lor. Pe urmă, aproape în același timp, se ridică amândoi, se apropie unul de altul și în sfârșit... se sărută. Se privesc apoi cu gravitate, ca și cum sărutul ar fi rămas undeva între ei. El o ia de mână și se îndreaptă spre scena din fundul holului. Ea îl urmează. În timp ce urcă scara, încep să se audă, ca o voce care a fost mereu prezentă, dar care abia acum se desprinde din tăcere, primele măsuri din romanța din Kleine Nachtmusik de Mozart. La jumătatea scării se opresc.)

CORINA (șoptind): *Kleine Nachtmusik...*

(Ascultă amândoi o clipă, pe urmă, cu pași foarte ușori, urcă mai departe scara, ieșind din scenă.)

(Mihail Sebastian, *Teatru*, Editura Minerva, 1987)

Textul dramatic

Construcția personajului

De la ce știm la text

1. Notați cu adevărat (A) sau fals (F) următoarele idei referitoare la conținutul textului dat:

a. Într-o seară, Jeff caută pentru Corina postul de radio din Viena care urma să transmită o serenadă de Mozart.

b. Jeff refuză să rămână cu Ștefan și Corina, pentru că nu-i plăcea muzica.

c. Cu toate că se poartă nedelicat cu Jeff, Ștefan ține la el, deoarece îi amintea de propria adolescență.

d. Confesiunea lui Ștefan o tulbură pe Corina și o determină să plece.

2. Rezumați oral cele două scene prezentate.

3. Ce aspect legat de personaje explică organizarea textului reprodus din piesă în două scene? Alegeți răspunsul corect:

a. Rezolvarea legăturii radio cu postul din Viena.

b. Plecarea lui Jeff.

c. Faptul că personajele se pregăteau să asculte serenada lui Mozart.

Edvard Munch, *Sărutul*, 1897

4. Aranjați literele din căsuțe în așa fel, încât să obțineți câte un sinonim pentru următoarele cuvinte din text:

- *pact, post, aspru, tandrețe, nicăieri, visare.*

G	R	E	Î	N	L	E	Ț	E	E
A	N	C	A	L					
R		U		D					
D	I	O	Ș	I	E	U			
N	I	U	N	C	I	D	E		
V	R	I	E	R	E	E			

5. Ascultați serenada lui Wolfgang Amadeus Mozart, *Eine kleine Nachtmusik* (1787).

Vi se pare potrivită pentru atmosfera creată în piesă prin dialogul dintre personaje și prin cadrul seriei? Explicați.

APLICAȚII

1. La sfârșitul primei scene, Jeff îi părăsește su-părat pe ceilalți doi. De ce?

2. Deși nu are decât două replici în cele două scene, adolescentul este un personaj cu o imagine bine conturată. Care este principalul mijloc de caracterizare? Selectați fragmente semnificative.

3. Ce relație există între Ștefan și Jeff? Alegeți din variantele de mai jos. Motivați alegerea făcută cu ajutorul textului:

- a. de prietenie;
- b. de rivalitate;

- c. oarecare, ca între oameni care abia s-au cunoscut;
- d. conflictuală.

4. Comentați replica lui Ștefan, reprodusă mai jos. Sunteți de acord cu ideea lui? Cum ați prefera să vă trateze adulții?

„CORINA: Atunci, de ce-l repezi?

ȘTEFAN: Pentru că așa se vorbește între bărbați. Scurt. Fără mofturi... L-ai văzut când joacă cu mine ping-pong? Simt că fiecare minge pe care mi-o trimite e un pumn. Are șaisprezece ani. În fundul inimii lui, îmi e recunoscător că mă port cu el ca și cum ar avea douăzeci și cinci.”

5. Ștefan se recunoaște în Jeff ca-ntr-o oglindă. Recitiți replicile în care apare motivul recunoașterii. Ce trăsături ale adolescentului sugerează? Alegeți variantele de răspuns care vi se par potrivite din lista de mai jos:

- *intensitatea emoțiilor, ezitarea între comunicare și tăcere, exteriorizare și închidere în sine, caracterul dificil, neputința de a exprima ce simte, însingurarea.*

6. Textul dezvoltă, de asemenea, o antiteză între imaginea acestei adolescențe pe care o redescoperă Ștefan și ceea ce a urmat în existența personajului. În ce constă antiteza? Ce legătură există între această redescoperire și dragostea pentru Corina?

7. Secvențele care dezvoltă motivul recunoașterii includ repetiții și pauze marcate de punctele de suspensie. Selectați câteva exemple și explicați care este efectul acestor procedee.

8. Comparați imaginea lui Jeff din următoarea secvență cu cea din scenele discutate:

„MAIORUL (*intră prin dreapta, cu racheta în mână, gâfâind, roșu la față*): Cine a câștigat? Eu am pierdut. M-a bătut copilul ăsta de m-a frânt. (*Se prăbușește pe un șezlong.*)

JEFF (*a intrat după Maior; e și el aprins de joc*): Adevărat că l-am frânt. Primul set, 21 la 5. Al doilea set, 21 la 3. Dă cu racheta ca fetele.

ȘTEFAN: Și te mai lauzi că l-ai bătut!... Așa adversar, așa victorie. Bravo, Jeff!

JEFF (*ostil, cu bruschețe*): Te rog să nu-mi spui Jeff.

ȘTEFAN: Nu te cheamă Jeff?

JEFF: Pentru dumneata, nu.”

9. Ce fel de cadru al dialogului se realizează cu ajutorul indicațiilor scenice? Țineți cont de fragmente ca:

„S-ar zice că lumina și-a schimbat numai densitatea, că a devenit mai ușoară, mai vapoasă.”

10. Un aspect important al cadrului este motivul muzical al *Serenadei nr. 13 (Eine kleine Nachtmusik)* de Mozart. Se poate vorbi și de o poezie a relațiilor dintre personaje? Răspundeți într-un comentariu de aproximativ 50 de cuvinte.

11. Ce fel de informații oferă afișul reprodus mai jos? Vi se pare reușit din punct de vedere vizual? Explicați.

Temă. Vizionați spectacolul regizat de Geo Saizescu, în 1981, cu piesa lui Mihail Sebastian pe canalul YouTube.

Cum vi se pare Jeff în interpretarea lui Vasile Fillipescu? Așa vi l-ați imaginat? Explicați în aproximativ 100 de cuvinte cu ajutorul a două imagini din spectacol care corespund sau nu cu perspectiva voastră.

AUTOR

Cristian Popescu (1959–1995). Poet. A absolvit Facultatea de Litere a Universității București în 1990. A publicat *Familia Popescu* (1987), *Cuvânt înainte* (1988) și *Arta Popescu* (1994), reeditate postum în *Opere, I, II* (2015–2016). A tradus și a adaptat pentru teatru piesa *...au pus cătușe florilor* de Fernando Arrabal (în colaborare cu Irina Călin) și proza *La țigănci* de Mircea Eliade.

Afirmat în anii 1980–1990, Cristian Popescu este considerat unul dintre cei mai originali poeți ai generației nouăzeciste. Poezia lui creează într-un limbaj colocvial, al comunicării directe și empatică, un imaginar surprinzător prin trecerea dezinvoltă de la obișnuit, banal, la fantezie și absurd. Familia, viața cotidiană, moartea și, mai ales, poezia și condiția poetului sunt temele predilecte.

Din grupajul denumit *Familia Popescu* au fost selectate poemele 3 și 7.

Cristian Popescu

Familia Popescu

3.

El este vesel acolo, sus. Stă în poziție de drepți și are în jurul capului, așa o lumină la care duce mereu mâna ca la un chipiu. Și salută. Și eu o duc bine. Stau întins în pat cu fața în sus, îmi așez mânușile lui de piele vechi și roase pe piept. Ca să adorm mai ușor. Am un somn odihnitor. Când țin ochii închiși semăn mai bine cu el. Mestec un duminic cât mai mult timp și mă gândesc la adâncul ăla că-l înghite pe el, ca pe un miez de pâine. Hai, poemule, să-l impresionăm pe tata, să-i dea lacrimile, să-l cinstească lumea și-acolo, sus. Ultimei lui poze i-a desenat cineva păr blond și ochi albaștri, a rujat-o ca s-o port eu în buzunarul de la piept drept poză de iubită. Îi mângâi umărul alb. Poza ta dată cu cremă neagră pe ghetă, tată, lustruită soldățește, sclipind. Hai, poemule, o să-i placă lui tata. El mă iubește, salută și acum amical, pocnindu-și călcâiele soldățește.

7.

„Întotdeauna a trebuit să te-nvăț eu ce să faci, spune mătușa: pui o sămânță în ghiveciul cu pământ și deasupra o capcană de-aia cu arc, de șoareci. Și când crește floarea: pac!, o și prinzi. Te dai iarna cu patinele pornind de la izvor, pe râul de munte, pe Dunăre în jos până la mare. Și-ajungi primul.” Mătușa mea poartă ochelari cu lentile din doi ochi de sticlă. Ochelari mici, de soare. Cu ei ne citește la toți viitorul în palmă, ne citește în cești de cafea. Aburul ce se înalță din oalele ei se face fantome. Așa ne spunea când eram mici ca să nu lăsăm nimic în farfurie. Mătușa mea face cure de odihnă: pleoapele ei ostentive se subțiază, se lărgesc, atârnă pe obraz până în dreptul gurii. Mătușa mea apare în poze, în reviste. Acolo își trage languros peste inimă ciorapul fin, mulat, de mătase. Apare în reviste drept reclamă pentru acest poem.

(Cristian Popescu, *Opere, I*, Editura Tracus Arte, 2015)

APLICAȚII

1. Citiți primul poem și selectați imaginile din câmpul semantic al armatei. Ce rol ar putea avea? Care din variantele de mai jos vi se pare posibilă? Explicați.

- Evocă faptul că tatăl a fost militar.
- Creează imaginea unui tată rigid.
- Sunt comice în context.
- Sugerează faptul că în amintire tatăl rămâne mereu tânăr.

2. Citiți al doilea poem. Selectați imagini care pot avea corespondent în realitate, apoi încercați să realizați un portret al mătușii, ținând cont de ce îi place să facă.

3. Care credeți că este sentimentul dominant al fiului (în primul poem) sau al nepotului (în al doilea poem)? Motivați răspunsul cu ajutorul unor fragmente din cele două texte.

4. În literatura contemporană se estompează granițele între tiparele textuale pe care le cunoașteți. Discutați poemele ținând cont de relația dintre următoarele categorii:

- a. textul liric și textul epic;
- b. poezie și proză.

5. Care dintre imaginile poeziei s-ar putea compara cu jocul deformativ al oglinzilor dintr-un parc de distracții? Explicați.

6. Trecerea de la imaginile care pot avea corespondent în realitate la fantezie se produce surprinzător de repede. Poetul folosește o expresie sau o locuțiune banală în

contexte neobișnuite. Căutați construcția-cheie pentru această trecere dintr-un plan în altul, în fiecare dintre enunțurile următoare:

- „Stă în poziție de drepti și are în jurul capului, așa o lumină la care duce mereu mâna ca la un chipiu.”
- „Te dai iarna cu patinele pornind de la izvor, pe râul de munte, pe Dunăre în jos până la mare.”
- „Acolo își trage languros peste inimă ciorapul fin, mulat, de mătase.”

7. Realizați enunțuri în care să asociați construcțiile de mai jos cu alte cuvinte decât acelea cu care le asociem de obicei. Ce efect au enunțurile obținute?

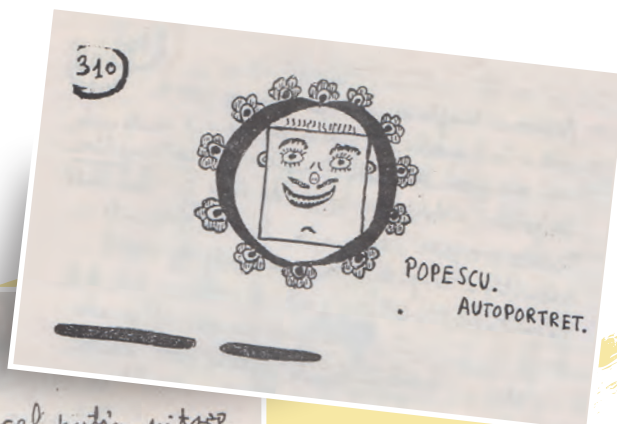
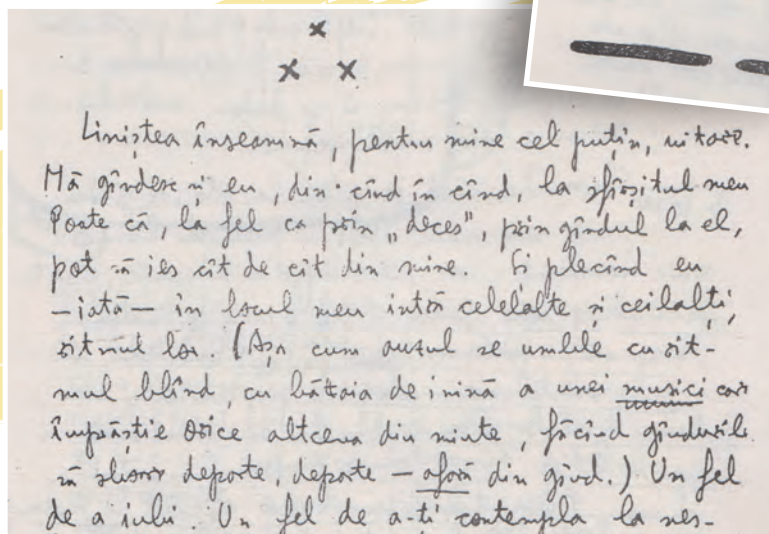
- *a bate mingea, a-i curge lacrimile, a se da cu sania, a dormi dus, a umbla brambura, a visa cai verzi pe pereți.*

Parmigiano,
Autoportret
într-o oglindă
convexă, 1524

Poezia ca autoportret

8. Pe lângă volumele de poezie publicate, Cristian Popescu este autorul unor însemnări la granița dintre jurnal, eseu și laborator de creație. Pagini fotocopyate din aceste caiete au apărut într-un album al revistei *Manuscriptum*, în 1999. Comparați fragmentele reproduse în imaginile alăturate cu textele poetice discutate, având în vedere aspectele comune (teme, motive, idei).

9. Ce vă sugerează în privința relației dintre literatură și realitate titlul volumului *Familia Popescu*? Apar trimiteri la această relație în textele discutate? Țineți cont și de următoarele scurte fragmente, selectate din alte texte:

- „Deseori îmi pare rău că mesei mele de scris nu i s-a întâmplat să ajungă teighea de negustor sau banc de lucru al maistrului lăcătuș sau bancă în parc.” (*Caragiale la masa de scris a lui Eminescu*)

- „Poemul aproape că nu mai suportă să aibă cititori. El își dorește prieteni.” (*De-amarul artei*)

- „Cel mai bun scriitor din lume se pare că este Popescu Cristian. În aprilie 1959, în București, România, a scris pe nepregătite și descifrabil

de-a-nădăratelea, răsturnat, lateral inversat (ca în oglindă), legat la ochi, cu ambele mâini și picioare simultan.” (*Cartea recordurilor*)

- „A asculta (a citi), a spune (a scrie) povești este și o formă de iubire. Într-un fel de «cuvânt-înainte» la celebra culegere de basme arabe¹ se spune: «...istorisirile celor de demult să fie învățătură celor de acum, așa ca oricine să vadă întâmplările prin care **nu el, ci alții** (s.m.) au trecut; atunci el va cinsti și va cântări cu luare-aminte vorbele noroadelor apuse și ceea ce li s-a întâmplat lor, și se va chivernisi.» Modalitatea de «a te chivernisi» cu ajutorul poveștii este chiar **modalitatea iubirii**. A renunța la tine pentru a putea primi înăuntrul tău aproapele, apropiatul și/sau Îndepărtatul.” (*Despre moarte și planificare*)

¹ O mie și una de nopți.

Text auxiliar*

Ion Creangă

Amintiri din copilărie

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâne, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă, cu voie bună, și-l bate cu biciul și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ie auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descărca mânia în toată puterea cuvântului...

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, macar să zică cine ce-a zice.

Când mama nu mai putea de obosită și se lăsa câte oleacă ziua, să se odinească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slavă. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-i în spate pe întunec. Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la „baba-oarba”, ne ridica în grindă, zicând: „tâta mare!” și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaițul, și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin

ocnițe² și cotruță³ și le flocăiam și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bieteile mâțe din mâinile noastre până ce nu ne zgârâiau și ne stupeau ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai paiéle⁴! Așă-i?... Ha, ha! bine v-au mai făcut, pughibale spurcate ce sunteți! Că nicio lighioaie nu se poate aciua pe lângă casă de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am săcelat⁵ astăzi, faceți otrocol prin cele mâțe și dați la om ca câinii prin băț. Țăra! d-apoi aveți la știință că vă prea întreceți cu dedeochiul! Acuș iau varga din coardă și vă croiesc de vă merg petecele!

— Ia lasă-i și tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură și ei de venirea mea, zicea tata, dându-ne huța. Ce le pasă? Lemne la trunchiu sunt; slănină și făină în pod este de-a volna⁶; brânză în puțină, asemenea; curechi⁷ în poloboc⁸, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși să mănânce și să se joace acum, cât îs mititei; că le-a trece lor zburdăciunea când or fi mai mari și i-or lua grijile înainte; nu te teme, că n-or scăpa de asta. Și-apoi nu știi că este-o vorbă: „Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să citească...”

(Ion Creangă, *Povești. Amintiri. Povestiri*, Editura Cartea Românească, 1989)

* Se pot selecta, de asemenea, fragmente din *Mara* de Ioan Slavici, roman inclus în această carte la tema Confruntări etice și civice, sau din *Enigma Otiliei* de G. Călinescu (vezi tema iubirii).

¹ *Opaiț*, s.n. – lampă mică.

² *Ocniță*, s.f. (pop.) – firidă, nișă.

³ *Cotruță*, s.f. (reg.) – vatră mică; loc gol între cuptor și perete.

⁴ *A-i da (cuiva) paiéle*, expr. (reg.) – a-i da (cuiva) nas, a fi prea îngăduitor.

⁵ *Săcela*, vb. (reg.) – a țesăla; (fig.) a-i trage (cuiva) o bătaie.

⁶ *De-a volna*, expr. (reg.) – din abundență.

⁷ *Curechi*, s.m. (reg.) – varză.

⁸ *Poloboc*, s.n. – butoi.

APLICAȚII

1. Rezumați oral fragmentul.
2. Care secvențe ale acțiunii pot fi puse mai ușor în legătură cu ideea copilăriei ca vârstă fericită?
3. Transcrieți patru expresii populare și explicați-le sensul cu ajutorul dicționarului.
4. Comparați fragmentul din Ion Creangă cu cele două poeme ale lui Cristian Popescu. Care sunt mijloacele prin care textele sugerează dragostea părinților pentru copii și a copiilor pentru părinți sau rudele apropiate?

Limbă și comunicare

ÎNAINTE DE TEXT

Scrive două texte de aproximativ 50–80 de cuvinte care pot fi utilizate în prezentări de tip științific din domenii diferite (de exemplu: biologie, psihologie, geografie etc.).

Colegul de bancă va identifica domeniul căruia îi aparțin, argumentând alegerea.

Textul științific Mircea Opriță

Enciclopedia anticipației românești

ȘF-ul ca literatură excentrică

Pentru o istoriografie canonică¹, problema genurilor minore era relativ ușor de rezolvat, deoarece aproape că nu se puneau. Împachetate în denumiri nu atât respingătoare, cât de izolare eugenică², scrierile de aventură exotica, istorică, polițistă, fantastică, științifico-fantastică etc. puteau fi etichetate fără remușcări drept produse marginale, aparținând periferiei creației artistice, paraliteratură sau chiar, prin introducerea unui criteriu de valorizare calitativă, literatură de larg și ieftin consum. [...] Fără îndoială, un asemenea tratament în bloc putea lăsa impresia că viziunea istorico-literară asupra literaturii noastre ar fi completă, că stăpânește întreaga suprafață a creației, chiar dacă – măcar în domeniile pomenite – abordarea vădea superficialitate și inadecvare la metoda generală. Odată cu postmodernismul [...] lucrurile par să se fi schimbat; în creația literară, ca și în istoriografia începutului de secol XXI, iar dacă nu peste tot în lume, în mod precis în lumea occidentală, spre care și românul de azi stă cu ochii ațintiți.

Or, ce se poate vedea în creația postmodernă? Faptul că scriitorii nu mai respectă cu strictețe delimitarea dintre literatura tradițională, cea decupată de manualul teoretic, și experiențele literare venite dinspre periferia domeniului; că în bibliografia unor autori americani și vest-europeni importanți, acceptați între vârfulurile literaturii contemporane, încep să apară motive ce păreau rezervate exclusiv culturii populare, și pe care aceștia le înnobilează cu talentul lor; că teme din „mica” literatură, dizgrațiate până mai ieri, trec fără probleme în literatura „mare”, devenind astfel nu mai puțin agreabile decât celelalte teme din repertoriul convențional; că, în concluzie, fața tradiției

¹ *Istoriografie canonică* – perspectivă și decizie a istoriei literare asupra operelor importante (canonice) dintr-o literatură/un gen literar.

² *Eugenic*, adj. – referitor la eugenie, teorie care preconizează ameliorarea populațiilor umane prin măsuri genetice (alegera părinților, sterilizarea, interzicerea procreării etc.), folosită de rasiști și fasciști; prin extensie: care se referă la alegerea sau izolarea unor elemente necaracteristice, neconforme unui set de reguli.

se schimbă prin contribuția creatorilor înșiși, care nu mai admit îngrădiri canonice, excesiv restrictive [...] Din punctul de vedere al canonului „clasic”, science-fictionul rămâne mai curând o curiozitate excentrică decât o literatură veritabilă. Când nu e tratat superior și distant drept o creație eminentamente veleitară¹, i se rezervă condiția unei literaturi excentrice², în sensul de bază dat în dicționare acestui cuvânt. A fi excentric înseamnă, mai întâi, a fi neobișnuit, ciudat, bizar, extravagant, poziționare cu efecte benigne³ și tolerate uneori, dacă nu ironizate și respinse cu dezgust, atunci când restricțiile canonice își impun convențiile în mod categoric. Să vedem, așadar: este science-fictionul o literatură excentrică, în sensul pomenit mai înainte? Neobișnuit până la a intrigă spiritele conformiste cu subiectele sale aparent desprinse de realitate, ciudat pentru cine gustă doar poveștile rescrise pe clișee sigure și comode, bizar până la a stârni, ca reacție venită dinspre o critică exigentă, tendința de a arunca genul dincolo de perimetrul explorat sistematic de acesta, în paraliterar și în ambiții amatoriale? Sau este, mai degrabă, o literatură ex-centrică, în sensul de creație oarecum insolită, care și-a impus în chip deliberat o poziție specială față de literatura tradițională, un factor de dezechilibru orgolios și totodată necesar pentru viitoarele reechilibrări ale literaturii în contextul evoluției sale dincolo de modernitatea deja cucerită și insistent atacată astăzi din toate părțile?

A fi ex-centric nu e totuna cu a fi bizar, și nicidecum cu a fi în mod programatic acultural⁴, inamic al esteticii, refugiat într-un ghetou⁵ unde literatura autentică n-are ce să caute. A fi ex-centric înseamnă ceea ce ne sugerează în limbajul ei sec și precis geometria: însușirea unui punct de a nu fi în centrul unei figuri. Cred că așa trebuie privită și anticipația, nu ca un produs antiliterar și chiar incompatibil cu literatura, ci pur și simplu ca un mod de a face literatură într-un chip diferit de ceea ce acceptă canonul tradițional al creației. Dar, cum am lăsat deja să se înțeleagă prin cele spuse până acum, canoanele s-au tot schimbat pe parcursul lungii vieți a literaturii. Se schimbă și acum. Cu sau fără audiență în acest moment, la noi, ideea unei necesare evoluții în critica momentului își va consolida în mod precis șansele, impusă de noile tendințe din istoriografia literară universală. Critica va trebui să descopere că și genurile marginale, considerate minore sau chiar paraliterare, pot fi tratate cu același instrumentar analitic ca și cărțile de literatură generală. În virtutea acelorași criterii ea

AUTOR

Mircea Oprea (n. 1943), prozator și teoretician al SF-ului, poet și traducător, președinte al Asociației Române de Science-Fiction (ARSFan), debutează cu volumul de povestiri SF *Întâlnire cu meduza* (1966), urmat de volume precum *Argonautica* (1970), *Noaptea memoriei* (1973, premiul Uniunii Scriitorilor din România), *Adevărul despre himere* (1976). Autor de monografiile ale literaturii science-fiction: *H.G. Wells: utopia modernă* (1983), *Discursul utopic* (2000, Premiul Academiei Române), *Istoria anticipației românești* (2007). Numeroase texte literare traduse și publicate în volume din Belgia, Germania, Italia, Grecia, Polonia, Ungaria. Website personal: mirceaoprea.ro.

¹ *Veleitar*, adj. – care manifestă, exprimă, trădează anumite dorințe, pretenții, ambiții (nejustificate).

² *Excentric*, adj. – bizar, neobișnuit, extravagant.

³ *Benign*, adj. – blând, indulgent; despre boli: care nu prezintă gravitate.

⁴ *Acultural*, adj. – care nu are noțiunea de cultură.

⁵ *Ghetou*, s.m. – loc unde o minoritate trăiește separat de restul societății; izolare, enclavizare.

Limbă și comunicare

NOTE CULTURALE

Postmodernism – curent cultural și artistic apărut în a doua jumătate a secolului trecut – inițial în arhitectură; se caracterizează prin amestec al genurilor și al speciilor literare, deschidere către nonliterar, fragmentare a discursului unic, ironie și relativizare, autorul devenind explicit un personaj în dialog cu cititorul. În legătură cu tradiția sau genurile consacrate, textul postmodern întreține o relație ambivalentă, de atragere și respingere, în același timp.

poate separa scrierile slabe de cele calitativ valoroase, și tot astfel le poate discuta pe acestea din urmă. Mai aproape sau mai departe de ceea ce se consideră a fi centrul literaturii, genurile marginale produc nu doar ficțiune de consum, ci și lucrări excelente, la fel cum se întâmplă în zona centrală a literaturii. Într-o lume postmodernă, în care centrul unic dispare prin proliferarea „centrelor”, prin asimilarea canonică a zonelor marginale, anticipația, cred, își are și ea șansa ei majoră, participând, cu specificul propriu, la o integrare în restul literaturii, măcar prin operele sale cele mai bune. Iar acestea, pentru cine urmărește constant și fără prejudecăți genul, nu sunt deloc puține în anii din urmă, și deloc inferioare producțiilor de calitate din zona centrală a literaturii.

[...] Lista lor se întinde de la „clasicii” genului (Felix Aderca și Victor Anestin, bunăoară) până la cei mai dotați reprezentanți ai SF-ului nostru actual: Gheorghe Săsărman, Mihail Grănescu, Liviu Radu, Sebastian A. Corn, Dănuț Ungureanu, Michael Haulică.

(Mircea Oprea, *Enciclopedia anticipației românești*, volumul I: *Portrete exemplare*, 2016)

Hotel Novotel din București

Clădirea de oțel și sticlă, realizată la exigențe actuale de confort și utilitate, este precedată de un portic (o intrare) a vechiului Teatru Național care a existat în acest loc (distrus în Al Doilea Război Mondial), întreținând astfel cu tradiția o relație de apropiere, de acceptare, dar și de respingere.

Textul științific. Există două categorii mari de texte: textele științelor exacte sau ale tehnologiilor și cele din domeniul sociouman (istorie și teorie literară, filosofie, logică, sociologie, antropologie ș.a.), exprimate printr-o mare varietate formală: studii științifice, note, articole, analize, tratate ș.a.

Cele mai importante trăsături ale textelor științifice:

- emițător obiectivat; destinat specialist;
- transmit informații, definesc concepte, dezvoltă argumentat teorii;
- îmbină codul lingvistic cu coduri nonlingvistice (simboluri, scheme, imagini etc.);
- vocabularul se caracterizează prin existența terminologiei specifice (de tip neologic), folosirea cuvintelor cu sens denotativ;
 - din punct de vedere gramatical, pot fi menționate adresarea impersonală (cu structuri pasive și impersonale: *se prezintă, este descris...*), prezentul etern (*triunghiul are trei laturi*), abundența grupului nominal, utilizarea unor formule argumentative (*în primul rând; în al doilea rând; prin urmare; în concluzie; pe de o parte..., pe de altă parte; din aceste considerente; din această cauză ș.a.*).

Limbaajul științelor umaniste se poate abate uneori de la caracteristicile enunțate mai sus printr-o subiectivizare diversă, manifestată, spre exemplu, prin apariția persoanei I, a figurilor de stil sau a unor expresii colocviale.

APLICAȚII

1. Încadrați textul dat într-o categorie a stilului științific (limbaj al științelor exacte/socioumane), și motivați alegerea făcută.
2. Identificați ideile principale ale textului. Formulați în cuvinte proprii ideile principale.
3. Ce rol au întrebările retorice din acest text?
4. Ce înseamnă, dincolo de definiția de dicționar, termenul *excentric*, cu referire la literatura SF?
5. Demonstrați că următorul text este explicativ:

ȘTIINȚIFICO-FANTĂSTIC, -Ă, științifico-fantastici, -ce, adj. (Despre literatură, film etc.) În care fantasticul este tratat verosimil prin amănunte științifice, ficțiunea fiind dezvoltată de la un nucleu științific; science-fiction. – **Științific + fantastic.**
6. Realizați o bibliografie pentru unul dintre autorii menționați în fragmentul reprodus din *Enciclopedia anticipației românești* de Mircea Opriță.
7. Identificați trăsăturile stilului științific în textul:

„Prin **software, soft** sau rareori și «logicial» se înțelege un sistem de programe pentru calculatoare incluzând procedurile lor de aplicare, sistem furnizat odată cu calculatorul respectiv sau creat ulterior de către utilizator sau și cumpărat din comerț de-a gata. Prin contrast, cuvântul hardware desemnează partea fizică a calculatorului sau a sistemului informatic respectiv. În general, pentru a funcționa, un sistem informatic are nevoie de ambele componente, în plus și de datele care trebuie prelucrate. Uneori și aceste date sunt considerate a face parte din software.

Limbă și comunicare

Componenta software poate include toată gama de produse de programare, uzual formată din sistem de operare, drivere și programe de aplicație. În anumite cazuri speciale, părți din software se înglobează din construcție în hardware – prin folosirea de circuite integrate preprogramate.” (după wikipedia.ro)

8. Alcătuiți un portofoliu cu cel puțin două texte științifice aparținând aceluiași domeniu, menționând trăsăturile lor (puteți sublinia cu câte o culoare diferită fiecare trăsătură identificată a textului științific).

Vechi și nou (arhaisme, regionalisme, neologisme, cyberlimbaj)

1. Recitați fragmentul și rezolvați exercițiile de mai jos:

„Când să iasă din curtea hanului, Mânjoloaia începu să strige pe fereastră: hoții! și-n față-le, iacă zapciul cu mai mulți inși și cu patru dorobanți călări. Strigă pomojnicul: „Cine-i?” Hoții cei doi, fugi care-ncotro! rămâne mutul cu frate-său mort în cârcă. Acu, ce te faci la cercetare? Toată lumea știa că mutul vorbește; cui putea să-i treacă prin cap că mutul nu se preface? L-au bătut până l-au smintit, ca să-i vie glasul la loc – degeaba. De atunci li s-a tăiat pofta flăcăilor să mai calce hanul...”

a. Care sunt cele trei substantive care denumesc funcții sau ocupații din jandarmeria și administrația epocii?

b. Care este valoarea stilistică a unor asemenea termeni? Alegeți varianta adecvată:

- creează dificultăți de înțelegere a textului;
- creează atmosfera de epocă trecută;
- contribuie la încadrarea acțiunii în timp.

c. Selectați trei cuvinte sau forme care nu aparțin limbii literare.

d. Enunțul „Hoții cei doi, fugi care-ncotro!” este caracteristic limbii vorbite, nu aceleia scrise. Prin ce aspecte de limbaj?

Arhaismele sunt cuvinte, sensuri, forme sau structuri sintactice ieșite din uz. Există mai multe feluri de arhaisme:

– **fonetice:** *împle, părete, pre (pe), rumpe (rupe), sară (seară);*

– **lexicale:** *agie, bir, clacă, ienicer, polcovnic, spătar, vornic;*

– **semantice:** *carte (scrisoare), a certa (a pedepsi), mișel (sărman, sărac), prost (sărman, sărac);*

– **morfologice:** *aripe, cari (= care), școale, mănuri, au fost (= a fost);*

– **sintactice:** *preot deșteptării noastre (= preotul deșteptării noastre, preot al deșteptării noastre).*

2. Identificați, cu ajutorul dicționarului, arhaismele din textele de mai jos și grupați-le pe categorii:

a. „S-au scornit o ciumă mare în toată țara în zilele acestui domnu la vleoato 7183, de la luna lui iunie, ș-au ținut până în luna lui ghenar. Și au murit mulți oameni, cât nu-i pute îngropa cei vii pre cei morți și-i arunca pin gropi, de-i năruia.

Iară Dumitrașco-vodă, vâdzindu atâta omor, au ieșit în deal la Gălata cu boierii, și acolo șed. Și

Regionalismele sunt cuvinte sau construcții cu circulație restrânsă la o anumită zonă; în limba română se vorbește de: muntenisme (*pa* în loc de *pe*, prep.; *să* în loc de *se*, pron. impers.), ardelenisme, moldovenisme, oltenisme (folosirea în limbajul oral a perfectului simplu) etc. În literatură, sunt folosite pentru efecte stilistice, de contextualizare.

atuncea s-au tâmplat un pașe, anume caplan-pașe, fiindu la Țuțora cu oaste, pitrecându haznalele ce mergè la Cameniță, i-au vinit ferman de la Poartă să mazilească pe Dumitrașco-vodă.”

(Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*)

b. „Un boier, anume Ghindulescu, încercase prin 1775 un complot împotriva domnitorului. Vodă l-a prins și l-a judecat. L-a dezbrăcat de hainele lui boierești și i-a dat să pună pe el straietele unui țăran, acolo de față. În același timp, țăranul – s-a îmbrăcat în hainele boierești. Degradat astfel (haina face pe om! spunea pe atunci proverbul...), Ghindulescu a fost pus pe falangă și azvârlit la fiare. Țăranul mai întâi s-a speriat, apoi s-a învățat cu gândul că vodă l-a boierit cu adevărat. Drept care s-a dus în vizită la banul Filipescu, cel dintâi boier al țării și stăpânul lui. Bașboierul, văzându-l, a crezut că într-adevăr fusese boierit de vodă. L-a poftit lângă el pe divan, și l-a tratat cu cafea. Dar minciuna are picioare scurte și nu ajunge departe. Chiar după-amiază țăranul fu dezbrăcat și i se azvârli, pentru rolul pe care-l jucase, o pungă cu 50 de piaștri, după care fu luat la goană. S-a dus bucuros, ca din pușcă, fiindcă cel puțin nu mân-case bătaie...”

(Nicolae Vătămanu, *Catastih de bucureștean*, 1980)

3. Identificați, cu ajutorul dicționarului, regionalismele din următorul text și precizați sensul acestora:

„Erau odată într-un sat doi frați, și amândoi erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliu și chiabur, pentru că unde punea el mâna pune și Dumnezeu mila, dar n-avea copii. Iară cel mai mic era sărac.

De multe ori fugea el de noroc și norocul de dânsul, căci era leneș, nechitit la minte și nechibzuit la trebi; ș-apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sărac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui bogat era pestriță la mațe și foarte zgârcită. Vorba veche: «Tot un bou ș-o belea». Fratele cel sărac – sărac să fie de păcate! – tot avea și el o pereche de boi, dar colè: porumbi la păr, tineri, nalți de trup, țepoși la coarne, amândoi cudalbi, țințați în frunte, ciolănoși și groși, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dânsii în lume și de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tânjală, cărceie, coasă, hreapcă, țăpoi, greblă și câte alte lucruri ce trebuiesc omului gospodar nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Și când avea trebuință de asemenea lucruri, totdeauna supăra pe alții, iară mai ales pe frate-său, care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să-l poată descotorosi odată de frate-său.”

(Ion Creangă, *Dănilă Prepeleac*)

4. Recitați fragmentul și rezolvați exercițiile următoare:

„În timp ce studia efectele nefaste ale presiunii asupra psihicului uman, după mai mult de patru ani de practică, întâlnește un pacient dificil, un fost șef de platformă de foraj, unul care pretindea că a descoperit o teorie a împrăștierii vârstelor. Donqui Delama îl ascultase cu tact, îi recomandase un sejur prelungit într-o stațiune montană și pusese în sertar dosarul cu elucubrațiile despre vârstele împrăștiate. După nici șase luni teoria fusese omologată de importante foruri științifice interne și internaționale,

Neologismele sunt cuvinte împrumutate în majoritatea lor în perioada modernă din limbi străine sau formate în interiorul limbii (în alcătuirea lor intră un element împrumutat). Spre exemplu, astăzi împrumutăm multe cuvinte din limba engleză: *all-inclusive*, *ATV*, *blender*, *brownie*, *check-in*, *chek-out*, *cheesecake*, *converși*, *denim*, *laptop*, *link*, *online*, *retail*, *rythm & blues/R&B*, *second-hand*, *stand-up comedy*, *summit*, *web*, *wi-fi* etc.

Limbă și comunicare

Cyberlimbajul sau CMC (comunicarea mediată de computer) „se caracterizează prin influențe clare ale contactelor cu alte limbi, în special cu limba engleză (rezultând, în anumite situații de comunicare romgleza), precum și prin creativitate și inventivitate lingvistică, dar, nu în ultimul rând, se remarcă [...] atitudinea de respingere față de unele norme lingvistice, manifestată în cele mai multe cazuri de internauți.” (Anamaria Radu, *Cyberlimb@j în spațiul lingvistic românesc*, studiu publicat în *Enciclopedia imaginariilor din România*, volumul II, *Patrimoniul și imaginar lingvistic*, coord. Elena Platon, consultant științific Gheorghe Chivu, 2020)

Un fenomen specific este acela al abrevierilor. Câteva exemple din studiul citat: BFF („best friend forever”), GM („good morning”), DND („do not disturb”), PIR („parent in room”), pv („povestim”), sry („sorry”), vb („vorbim”).

fostul pacient al profesorului primise o funcție cheie în Departamentul Construcțiilor Psiho-Sociale Integrate, iar la Centrul Izobar începuse să se discute despre „cazul profesorului Donqui Delama”.

- Selectați cinci termeni din domeniul științific. Căutați într-un dicționar al limbii române sau pe dexonline.ro originea acestora.

PSÍHIC, -Ă, *psihici*, -ce, s.n., adj. **1.** S.n. Structură sufletească proprie unui individ. **2.** Adj. Care aparține psihicului (**1**), privitor la psihic. – Din germ. *psychisch*, fr. *psychique*.

sursa: DEX '09 (2009)

- Găsiți sinonime pentru următoarele neologisme: *efect, nefast, pacient, dificil, sejur, important*.
- În literatura SF neologismele se folosesc în mai mare măsură decât în alte texte. De ce?

5. Dați exemple de abrevieri pe care le folosiți în comunicarea cu prietenii pe rețelele sociale.

6. Următoarele exemple sunt fenomene de romgleză? Explicați.

- 14aa41 (*one for all and all for one* – toți pentru unu și unu pentru toți);
- dnbl8 (*do not be late* – nu întârzia);
- G2G (*got to go* – trebuie să plec);
- x0x0 (*kisses* – pupici);
- LOL (*laugh out loud* – a râde în gura mare).

7. Realizați cu două dintre exemplele de mai sus enunțuri. Colegul de bancă va decide dacă se pot înlocui cuvintele cu echivalentul din limba română. Prezentați răspunsurile voastre.

Cuprins

Cuvânt-înainte	3
Evaluare inițială.....	5

Unitatea 1 - Adolescența

Literatură	12	Textul multimodal. Romanul grafic. Ari Folman, David Polonski, <i>Jurnalul Annei Frank</i> (adaptare grafică)	39
Mircea Eliade, <i>Romanul adolescentului miop</i>	12	Limbă și comunicare	44
Teme și motive literare	15	Dialogul	44
Ficțiune și realitate (I)	19	Monologul.....	47
Traian T. Coșovei, <i>Sunt și eu un june</i>	22	Comunicare verbală, paraverbală și nonverbală	49
Textul liric	23	Evaluare	51
Mihail Sebastian, <i>Jocul de-a vacanța</i>	27	Temă alternativă – Joc și joacă	52
Textul dramatic. Construcția personajului	30	Tudor Arghezi, <i>Porunca</i>	52
Text auxiliar. Marin Preda, <i>Viața ca o pradă</i>	33	Text auxiliar. Lewis Carroll, <i>Alice în Țara Minunilor</i> ..	56
Text auxiliar. I.S. Turgheniev, <i>Prima iubire</i>	36		
Adolescența în literatură (repere tematice).....	38		

Unitatea 2 - Școala

Literatură	59	Robert Wise, <i>Sunetul muzicii</i>	93
Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie</i> (III).....	60	Radu Jude, <i>Lampa cu căciulă</i>	95
Textul epic. Personajul	65	Limbă și comunicare	97
Umor și ironie	68	Textul argumentativ. Andrei Cornea, <i>Școala</i>	97
Natsume Sōseki, <i>În recreație</i>	73	Aspecte de fonetică, ortografie și punctuație	101
Textul epic. Subiectul	79	Evaluare	105
Textul memorialistic. Stefan Zweig, <i>Școala de ieri</i> 83		Temă alternativă – Familia	106
Text auxiliar. Marin Ioniță, <i>Kiseleff 10</i> . <i>Fabrica de scriitori</i>	89	Cristian Popescu, <i>Familia Popescu</i>	106
Școala (repere tematice)	91	Text auxiliar. Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie</i>	109
Literatură și alte arte – Literatură și cinematografie	93		

Unitatea 3 - Iubirea

Literatură	112	Figuri de stil	113
Mihai Eminescu, <i>Atât de fragedă</i>	112	Simbol și alegorie.....	117

G. Călinescu, <i>Enigma Otiliei</i>	120	Eseul. José Ortega y Gasset, <i>Iubirea curtenească</i> ...	144
Spațiul și timpul narațiunii.....	126	Limbă și comunicare	148
Textul epic. Construcția personajului	131	Situația de comunicare.....	148
Text auxiliar. William Shakespeare, <i>Romeo și Julieta</i>	135	Funcțiile limbajului	151
Iubirea în literatură (repere tematice)	137	Aspecte morfosintactice.....	153
Textul epistolar. <i>Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit. Corespondență inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle</i>	139	Evaluare	155
		Temă alternativă – Scene din viața de ieri și de azi	156
		C. Negruzzi, <i>Istoria unei plăcinte</i>	156

Unitatea 4 - Lumi fantastice

Literatură	160	Fantasticul în literatură (repere tematice).....	193
I.L. Caragiale, <i>La hanul lui Mânjoală</i>	160	Limbă și comunicare	194
Fantasticul.....	168	Textul științific. Mircea Opriță, <i>Enciclopedia anticipației românești</i>	194
Perspectiva narativă.....	171	Vechi și nou (arhaisme, regionalisme, neologisme, cyberlimbaj).....	198
Mircea Nedelciu, <i>Primul exil la cronoscop</i>	173	Evaluare	201
Literatura SF. Alfabetul viitorului	179	Temă alternativă – Aventură, călătorie	202
Metaliteratură, intertextualitate.		Vasile Alecsandri, <i>Balta-Albă</i>	202
Călătorie în lumea prozei	181	Text auxiliar. Daniel Defoe, <i>Robinson Crusoe</i>	207
Leonid Dimov, <i>Într-un orașel de munte</i>	183		
Literatură și viziune	186		
Text auxiliar. Mircea Cărtărescu, <i>Arhitectul</i>	188		

Unitatea 5 - Confruntări etice și civice

Literatură	210	Limbă și comunicare	239
Ioan Slavici, <i>Mara</i>	210	Textul memorialistic. Anița Nandriș-Cudla, <i>20 de ani în Siberia. Amintiri din viață</i>	239
Autor, narator	217	Textul jurnalistic	243
Conflicte	221	Categorii semantice	246
Ana Blandiana, <i>Totul</i>	224	Evaluare	249
Textul descriptiv.....	225	Temă alternativă – Personalități, modele, exemple	251
Texte auxiliare.....	232	G. Ciprian, <i>Omul cu mârtoaga</i>	251
Dan Sociu, <i>[Într-o cameră, tatăl stă pe canapea]</i> ..	232	Text auxiliar. Regina Maria a României, <i>Însemnări zilnice, 1929</i>	258
Elena Vlădăreanu, <i>Bani. Muncă. Timp liber</i>	235		
Confruntări etice și civice în literatură (repere tematice).....	238		
Sugestii de rezolvare	260		